

бистості опанувувати стресові ситуації, зменшувати негативний вплив стресу на психічне та фізичне здоров'я, змінювати свою поведінку та сприйняття негативних життєвих факторів, дозволить покращити психологічну допомогу спеціалістами людям, які потрапили в складне становище.

Список використаних джерел

1. Наугольник Л. Б. Психология стрессу : підручник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с.
2. Folkman S., Lazarus R. Stress appraisal and coping. New York : Springer publishing company, 1984. 456 p.
3. Hilton S. M. Ways of viewing the central nervous control of the circulation — old and new. Brain Res. 1975. Vol. 87. P. 213—228.
4. Lacey J. L., Lacey B. C. Verification and extension of the principle of autonomic response stereotyping. Am. J. Psychol. 1958. Vol. 71. P. 50—73.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВРАЗЛИВИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ

Куторжевська Л.І.

*к.пед.н., доцент кафедри соціальної роботи,
реабілітації та повоєнної адаптації,
ПНПУ імені В.Г. Короленка*

Соціальний захист — вид соціальної роботи, спрямований на здійснення соціальної опіки, допомоги, патронажу соціально незахищених, вразливих категорій населення з метою подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їх соціально статусу. Соціальний захист — стверджують науковці І.Д. Зверева, О.В. Беспалько, А.В. Калініна, Г.М. Лактіонова, Ж.В. Петрочко, С.Я. Харченко — форма підтримки щодо надання конкретній особі, сім'ї, групі осіб комплексу правових, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-економічних, соціально-медичних інформаційних послуг впродовж певного (часто тривалого) часу [1, с. 184—187]. Мета соціального захисту — поліпшення життєвої ситуації, мінімізація негативних наслідків чи повне розв'язання проблеми.

У дослідженні «Вразливі категорії населення як об'єкт соціальної роботи в громаді» автори дають поняття вразливі категорії населення; перераховують чинники соціальної вразливості; наводять категорій громадян, які відносяться до вразливих категорій населення: інваліди та члени їхніх сімей; учасники війни (інваліди та

діти війни), учасники АТО; жертви радянського режиму (жертви нацистських переслідувань та члени їхніх сімей; жертви політичних репресій і члени їхніх сімей; депортовані особи, котрі повернулися в Україну на постійне проживання, члени їхніх сімей); громадяни похилого віку (самотні громадяни пенсійного віку; громадяни пенсійного віку, які не мають права на пенсію); особи, що не мають права на пенсію (інваліди з дитинства; церковнослужителі та священнослужителі; біженці, іноземці й апатриди, котрі постійно проживають на території України; жінки з почесним званням «Мати-героїня»); діти та молодь (діти із малозабезпечених сімей; учні шкіл; діти-сироти); сім'ї з дітьми (малозабезпечені сім'ї; одинокі матері з дітьми; сім'ї, які перебувають у тяжких життєвих ситуаціях; опікуни/піклувальники, усиновлювачі, прийомні батьки); сільські жителі й мешканці гірських районів (сільські жителі; особи, що переселилися у трудонедостатні сільські населені пункти; мешканці гірських населених пунктів); особи, уражені ВІЛ/СНІД (хворі на СНІД і члени їхніх сімей; ВІЛ інфіковані й члени їхніх сімей); постраждали унаслідок Чорнобильської катастрофи (ліквідатори та постраждалі внаслідок Чорнобильської катастрофи); тимчасово непрацюючі громадяни (безробітні громадяни та їхні утриманці; тимчасово непрацездатні громадяни; вагітні жінки); колишні ув'язнені (звільнені з-під варти особи; люди, звільнені з місць позбавлення або обмеження волі); бездомні громадяни (бездомні громадяни, безпритульні діти) [2].

Через повномасштабне вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 року Указом Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» на території України було введено воєнний стан — це вплинуло на всі сфери суспільних відносин населення України, — стверджує Сергій Забора [3, с. 332–333]. Багато сімей змушені залишити свою домівку через активні бойові дії на території, де вони раніше проживали. Фактичний від'їзд з обжитого раніше місця призводить до розриву вже сталих соціальних зв'язків, викликає проблему дезадаптації на новому місці, збільшується ряд соціально вразливих категорій населення. Особливо вразливим до травматизації через втрату звичних умов життя та соціальних зв'язків залишаються діти: психологічний стан дитини обтяжується травматичними подіями, свідком яких вона стали, це можуть бути як артилерійські обстріли, так і смерть близької людини. Так, через повномасштабне вторгнення рашистів та воєнні дії до категорії знедолених дітей додалися діти, батьки яких — учасники АТО; діти, батьки яких учасники ООС; діти, один з батьків яких загинув (пропав

безвісти) під час бойових дій або помер внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, а також внаслідок захворювання та діти, сім'ї яких проживають у населених пунктах на лінії зіткнення.

Соціальна допомога, соціальний супровід, соціальний захист вразливих категорій населення в період повномасштабного вторгнення рф в Україну — це не лише вид соціальної роботи чи різновид професійної діяльності, це громадянський обов'язок кожного члена суспільства, хто має змогу надати допомогу, підтримати. Хочемо зосередити увагу на діяльності релігійної громади євангельських християн-баптистів «Віфлієм» у м. Полтаві (пастор церкви — кандидат педагогічних наук Кузьмич В.К.) щодо допомоги соціально вразливим категоріям населення. Майже три тисячі громадян (внутрішньо переміщені особи, пенсіонери, люди з інвалідністю, багатодітні сім'ї, випускники інтернатних закладів освіти, вихованці прийомних родин, дитячих будинків сімейного типу, безробітні та ін.) мають змогу щотижня одержати продуктові набори харчування, медикаменти, одяг, памперси, дитяче харчування та ін. В осінній період церква забезпечила капустою та картоплею, неодноразово при церкві працювали лікарі, безкоштовно видавали окуляри. А плащі, ковдри, рушники, засоби гігієни, продукти, солодоші зігріли не одного нашого захисника, які самовіддано, часто без сну і відпочинку захищають Україну і наближають Перемогу.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І.Д. Звереві. Київ-Сімферополь : Універсум, 2013. 436 с.
2. Караман О.Л. Вразливі категорії населення як об'єкт соціальної роботи в громаді / О.Л. Караман, Я.І. Юрків. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка : Педагогічні науки*. 2019. № 6 (329). Ч.1. С. 5–15.
3. Забора С. Психологічна реабілітація військових засобами декоративно-прикладного мистецтва у музейному просторі / *Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу : Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конференції, 17–18 травня 2023 р.* / Полт. ін-т економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»; ред. колег. : Н. Мякушко (голова), Р. Шаравара, Р. Басенко та ін.; відп. ред. Р. Басенко. Полтава : ПІЕП, 2023. 430 с. С. 332–334.